

บทที่ 3

การวิเคราะห์ทางทฤษฎีว่าด้วยพรีเมียมข้าว

การวิเคราะห์ทางทฤษฎีว่าด้วยพรีเมียมข้าวมักจะมุ่งสู่ประเด็นปัญหาสำคัญ
อย่างน้อย 3 ประเด็น คือ

- (1) ใครเป็นผู้รับภาระพรีเมียมข้าว
- (2) ผลกระทบของการตัดเก็บพรีเมียมข้าวที่มีต่อราคาข้าวส่งออก
และราคาข้าวภายในประเทศ ตลอดจนรายได้จากการส่งออก
- (3) การตัดเก็บพรีเมียมข้าวมีผลกระทบต่อสวัสดิการของสังคมอย่างไร

การวิเคราะห์ทางทฤษฎีว่าด้วยพรีเมียมข้าวปรากฏอยู่ในงานจำนวนมาก จน
อาจกล่าวได้ว่า พรีเมียมข้าวเป็นภาษีอากรในระบบการคลังของไทยที่มีการนำเสนอบทวิเคราะห์
ทางทฤษฎีมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากรายชื่องานวิชาการ จำนวนตามประเภทดังต่อไปนี้

(ก) วิทยานิพนธ์ ได้แก่ Sanittanont (1967), Tsujii (1973)
Wong (1976), Chunanuntathum (1977), Loohawenchit (1977), Wattanut-
chariya (1978), Petcharatana (1980), Meenaphant (1981) เป็นต้น

(ข) หนังสือ ได้แก่ อัมมาร สยามวาลา (2522) Ingram (1971),
Tolley, Thomas and Wong (1982) เป็นต้น

(ค) บทความและเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ อัมมาร สยามวาลา (2517)
ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ (2522) ศรัณย์ วรรณจักริยา (2522) Renaud and Suphaphiphat
(1971), Tsujii (1976; 1977) Nakajima (1977), Wong (1978) และ
Baldwin (1974)

บทวิเคราะห์ทางทฤษฎีว่าด้วยพรีเอมิชชั่นส่วนใหญ่ มักจะจำกัดเฉพาะเรื่อง พรีเอมิชชั่นเท่านั้น ส่วนการวิเคราะห์ซึ่งครอบคลุมทั้งการสกัดเก็บพรีเอมิชชั่นและอากรขา ส่งออก ตลอดจนการกำหนดโควตาส่งออกและอัตราข้าวสารองนั้น มีอยู่ไม่มากนัก งานวิชาการ ที่เสนอการวิเคราะห์ทางทฤษฎีว่าด้วยพรีเอมิชชั่นอย่างรอบคอบนั้น มีอยู่อย่างน้อย 3 ชิ้น คือ อัมมาร์ สยามวาลา (2517), ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ (2522) และ Nakajima (1977)

การถกเถียงทางทฤษฎีว่าด้วยพรีเอมิชชั่นนั้น มีอยู่ไม่มากนัก ประเด็นข้อ ถกเถียงส่วนใหญ่เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง ซึ่งหลายต่อหลายประเด็นยังหาข้อยุติมิได้ บท วิเคราะห์ทางทฤษฎีส่วนใหญ่เสนอข้อสรุปว่า การสกัดเก็บพรีเอมิชชั่นจะก่อภาระแก่ผู้ใด และ สร้างผลกระทบต่ออะไร และอย่างไรบ้างนั้น โดยพื้นฐานแล้วขึ้นอยู่กับค่าความยืดหยุ่นต่อราคาของ อุปทานข้าวส่งออกของไทย และของอุปสงค์ในการส่งออกข้าวไทยในตลาดโลก บทวิเคราะห์ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า อุปทานของข้าวไทยไม่สู้มีการสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงราคาใน ตลาดโลกมากนัก (inelastic supply) แต่สำหรับอุปสงค์ของข้าวต่างประเทศที่เสนอ ซื้อข้าวไทยนั้น นักเศรษฐศาสตร์ยังมีความเห็นแตกต่างกันอย่างมากว่า จะมีความยืดหยุ่นต่อ ราคามากน้อยเพียงใด

บทวิเคราะห์ทางทฤษฎีมักเสนอผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้คือ หากสมมุติว่า อุปทานของข้าวไทยไม่สู้มีการสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงราคาในตลาดโลกมากนัก การสกัด เก็บพรีเอมิชชั่นจะก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้

(1) หากอุปสงค์ในการส่งออกข้าวไทยในตลาดโลกมีความยืดหยุ่นต่อ ราคายิ่งมากเพียงใด การสกัดเก็บพรีเอมิชชั่นจะยิ่งทำให้ราคาส่งออกเพิ่มขึ้นน้อยเพียงนั้น และผลก็คือ ผู้บริโภคในต่างประเทศจะยิ่งรับภาระพรีเอมิชชั่นน้อยเพียงนั้น

(2) หากอุปสงค์ในการส่งออกข้าวไทยในตลาดโลกมีความยืดหยุ่นต่อราคา ยิ่งมากเพียงใด การสกัดเก็บพรีเอมิชชั่นจะยิ่งทำให้รายได้จากการส่งข้าวไปขายต่างประเทศ ลดลง และขณะเดียวกันก็ทำให้ราคาข้าวภายในประเทศลดลงมากเพียงนั้น

บทวิเคราะห์โดยทั่วไปมักจะชี้ให้เห็นว่า ตราบเท่าที่ความยืดหยุ่นต่อราคาของ
อุปสงค์ข้าวต่างประเทศในการเสนอซื้อข้าวไทยมีค่าเท่ากับศูนย์ ภาวะพร่เยียมข้าวบางส่วน
หรือทั้งหมดจะตกแก่คนไทย แม้ว่าพ่อค้าส่งออกจะเป็นผู้ชำระพร่เยียมข้าว แต่พ่อค้าส่งออกก็
สามารถผลักภาระภาษีไปข้างหลัง (backward shifting) ไปยังพ่อค้าคนกลางใน
ขั้นตอนต่าง ๆ ของวิธีการค้าข้าว ซึ่งในที่สุดภาระนี้ก็จะตกแก่ชาวนาผู้ผลิตข้าว ชาวนาจะ
ต้องรับภาระพร่เยียมข้าวมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับภาวะการแข่งขันในตลาดการค้าข้าว
ทั้งนี้เชื่อกันว่า หากตลาดการค้าข้าวยังมีการแข่งขันที่สมบูรณ์มากเพียงใด ชาวนาจะยังต้องรับ
ภาระพร่เยียมข้าวมากเพียงนั้น ด้วยเหตุนี้เอง ในช่วงที่มีการถกเถียงเรื่องพร่เยียมข้าว
ระยะแรก ๆ นั้น งานวิจัยจำนวนหนึ่งจึงมุ่งหาข้อเท็จจริงว่า ตลาดการค้าข้าวเป็นตลาดที่มี
การผูกขาดมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม แม้ในระดับการวิเคราะห์ทางทฤษฎี Baldwin
(1974) ได้ชี้ให้เห็นโดยชัดเจนว่า แม้จะมีการผูกขาดโดยผู้ซื้อ (monopsony) หรือการ
ผูกขาดโดยผู้ขาย (monopoly) ในขั้นตอนต่าง ๆ ของระบบการตลาดข้าว ภาวะพร่เยียม
ข้าวส่วนสำคัญยังคงตกแก่ชาวนา

การวิเคราะห์ผลกระทบของการจัดเก็บพร่เยียมข้าวที่มีต่อสวัสดิการของสังคม
ยังเป็นเรื่องที่งานวิชาการไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวนี้
อย่างเด่นชัด ปรากฏใน Nakajima (1977) และ Wong (1976; 1978) นอกนั้นเกือบ
จะมิได้กล่าวถึงประเด็นนี้ หรือมิฉะนั้นก็กล่าวถึงอย่างคร่าว ๆ ดังเช่น Wattanutchariya
(1978)

ในการวิเคราะห์ประเด็นพื้นฐานทั้ง 3 ประเด็น ดังที่กล่าวข้างต้นนี้ ไม่ว่า
จะเป็นเรื่องภาระของพร่เยียมข้าว ผลกระทบของการจัดเก็บพร่เยียมข้าวที่มีต่อราคาข้าวส่งออก
ราคาข้าวภายในประเทศ และรายได้จากการส่งออก ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อสวัสดิการ
ของสังคม ข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ทางทฤษฎีบ่งชี้ให้เห็นว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้
อย่างน้อย 1 ปัจจัย

- (1) ความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปสงค์ในการเล่นซื้อข้าวไทยในตลาดโลก (price elasticity of demand for Thai rice export)
- (2) ความยืดหยุ่นต่อราคาของอุปทานของข้าวไทยในตลาดโลก (price elasticity of supply of Thai rice export)
- (3) ขนาดของการแข่งขันในตลาดการค้าข้าว
- (4) การสนองตอบของอุปทานที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงราคา (supply response)

สำนักหอสมุด